

JP Koskinen

KALEVAN
POIKIEN
KRONIKKA

◆ HISTORIALLINEN ROMAANI ◆

WSOY

JP Koskinen

KALEVANPOIKIEN
KRONIKKA

HISTORIALLINEN ROMAANI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Kiitokset Taiteen edistämiskeskukselle,
joka on tukenut tämän kirjan kirjoittamista.

© JP KOSKINEN JA WSOY 2018

ISBN 978-951-0-42834-4

PAINETTU EU:SSA

*»Regnante illustrissimo rege Erico in Svecia,
venerabilis pontifex beatus Henricus,
in Anglia oriundus, conspicuus vite sanctitate
et morum honestate preclarus,
Upsalensem regebat ecclesiam.»*

*»Kuuluisan kuninkaan Eerikin hallitessa
Ruotsissa, johti Upsalan kirkkoa kunnioitettava
piispa, Englannista lähtöisin ollut autuas Henri,
elämän pyhyden vuoksi huomattava ja tapojen
kunniallisuudesta maineikas mies.»*

– PYHÄN HENRIKIN LEGENDA,
TEKIJÄ TUNTEMATON.

*Esisanat, eli synninpäästö minulle,
joka olen sen hyvästi ansainnut.*

JUMALA ANTAKOON minulle anteeksi ja kääntäköön vihaisen katseensa pois minusta!

Mieleni vaeltaa alituisesti kauas pyhästä työstäni merkitä muistiin hyvän piispa Henrin elämä ja ihme-teot. Ajatukseni karkaavat linnun lailla ulos tästä kammiosta, jota apotti Markus lämmittää talvipäivinä kovin kitsaasti. Vaikka sydämeni on raskas ja vanhat silmäni vuotavat vettä aina, kun joudun kirjoittamaan hyvän piispa Henrin nimen, ei edes hänen muistonsa estä nenääni haistamasta lapsuuden tervahautojen suloista tuoksua ja korviani kuulemasta lapsuuteni pääskysten kirkunaa. Pivollinen nuoruudessa juotua olutta on tuhannesti makeampaa kuin tynnyrillinen vanhuuden turvaksi pantua mallasta. Myös piispa Henri on kuoltuaan tuhannesti autuaampi ja armollisempi kuin eläessään, sillä kuolleena ystävät ovat aina uskollisempia ja jalompia kuin olivat elävinä.

Tiedän hyvin, että itaruuden rasittama apotti Markus mittaa musteeni ja pergamenttini, laskee

talikynttiläni ja punnitsee olueni. Siitä huolimatta minun on pakko salaa merkitä muistiin kaikki, minkä tiedän tapahtuneen lapsuuteni ja nuoruuteni päivinä. Jumalaisessa vimmassaan piispat haluavat hävittää kaiken, mikä ei heitä miellytä. Ehkä he eivät voi sietää, että vanhat sankarit olivat heitä rohkeampia ja ovelampia.

Emoni lauloi minulle menneistä ajoista, päivistä, jotka olivat kuluneet iltaan jo ennen syntymääni. Minä painoin mieleeni ja muistin kerrasta jokaisen sanan, joka putosi hänen punaisilta huuliltaan. Se oli kyläläisten mielestä suuri ihme ja he ounastelivat kykyäni johtuvan siitä, että hevonen oli potkaissut minua päähän, kun olin tuskin viisivuotias.

Eikä suinkaan ole totta, että olisin koskaan juonitellut Jumalaa vastaan tai pettänyt hyvän piispa Henrin, niin kuin jotkut ovat väittäneet. Pakanoiden taikuuttakaan en ole harjoittanut, ellei sellaiseksi lasketa avuliaisuutta ja hyväntahtoisuutta. Parhaani mukaan ja nöyrästi olen elänyt, kaikki muu on kateellisten panettelua.

Ikävästi joudun näin kesken työni kallistamaan korvani huhuille, joita ilkeämieliset ovat minusta levitelleet. Pyhä nöyryyteni etsii vertaistaan ja siksi sydämeni on raskas, kun keisari Manuelin ilkeämieliset neuvonantajat väittävät minun vakoilevan patriarkkaa ja keisaria Bysantin vahingoksi paavin toimeksiannosta. Kuivukoon se käsi, joka on kopioinut noita herjaavia pamfletteja!

Olen aina kertonut vain totuuden ja joka totuutta rakastaa, löytää sen näiltä riveiltä. Kuinka kukaan voisi uskoa väitettä, että palvelen myös pakana-jumalia? Minä sentään vein Kristuksen valon pohjoiseen ja vaalin sitä siellä parhaani mukaan.

Ja tietysti paavi maksaa minulle, sillä minun pitää kirjoittaa pyhän piispa Henrin elämästä kaunis kertomus. Vain hullu tekee työtä ilman kunnon korvausta! Eikä kukaan muu osaa sitä tehdä niin hyvin kuin minä, joka tiedän piispa Henrin elämästä ja varsinkin kuolemasta enemmän kuin muut ja loput osaan hyvin arvata. Sekin on loistava kertomus, kunhan saan sen tehtyä.

Armollinen Jumala kyllä tietää, että kaikki muu on harhaa ja valetta, paitsi tämä tarina, jonka toivon saavani pian valmiiksi. Ja jos joudunkin kirjamaan ylös valheita, ne ovat muiden minulle kertomia valheita, jotka saavat totuuden loistamaan kirkkaana kuin helmi sian sontakasassa.

ENSIMMÄINEN KIRJA

jossa kerron purjehduksesta Väinön, Sepon ja Ahdin keralla Miklagårdiin armon vuonna 1152 ja muistelen lämpöistä lapsuuttani kotikonnuillani. Matkakumppanieni salamyhkäisyys vaivaa minua, sillä kukapa haluaisi olla matkalla vailla tietoa tulevasta. Vaikka minua hiukan harmittaa, että matkan aikana paljastan surkean lapsuuteni Egil Vasenkätiselle, on joka sana totta.

I

JO KOLMANTENA päivänä kaduin, että olin lähtenyt matkalle.

Oppimaan olin lähtenyt ja opin heti, ettei meri ollut ihmistä varten, sillä ruoka ei pysynyt sisälläni hetken vertaa. Milloin mentiin ylös, milloin alas. Vaahtopäiset aallot nousivat taivasta vasten ja katosivat taas partaan taa. Kilvet ja miekat kolisivat, tina-
tuoppi kieri pitkin veneen pohjaa. Miehet kiroilivat ja taisi joku huutaa jumaliakin apuun. Mahaani vihloi mutta Ahti sekä Väinö vain nauroivat minulle. Seppo sentään tarjosi olutta.

– Paremmalta se suuhun palatessaan maistuu kuin pelkkä mahasappi, hän lohdutti.

– Johan minä sanoin, ettei Väntti ole minun poikani, Ahti tuhahti. – Milloin on minua merenkäynti nakellut? Jos jokaisen akan puheita uskotaan, olisi puolet Vanhamäen kylän paitaressuista omiani. Herkeä jo kakomasta, kohta Egil heittää sinut mereen.

– Eikö tähän löydy rohtoa? anelin ja yökkäsin taas.

– Meritautiin on turha rohtoja tuhlata. Meillä on pitkä matka edessä, joten sinulla on aikaa tottua. Sinun mahasi on huolistamme pienin, Väinö sanoi.

Enpä keksinyt, mitä iloa oli kehua itseään suureksi tietäjäksi, jos ei oppipoikansa mahatautia voinut taltuttaa. Pidin silti suuni tiukasti kiinni, etteivät suoleni olisi karanneet mereen.

Tietysti olin halunnut mukaan suurelle matkalle. Miklagårdista olin kuullut niin paljon tarinoita, että näin siitä jo unia. Ahti, Seppo ja Väinö jaksoivat aina oluthaarikan ääressä muistella, kuinka he olivat menneinä suurina päivinä palvelleet hyvää keisari Manuelia ja sotineet saraseeneja vastaan. Jos jossakin oli maallinen taivas, niin Miklagårdissa! Siellähän jumalten huoneet koskettivat pilviä, oppineet tiesivät kaikesta kaiken ja pestirahat maksettiin silkassa kullassa. Mitä enemmän olutta oli iltaisin kulunut, sitä ihmeellisemmäksi oli suuren keisari Manuelin kaupunki muuttunut.

Niin paljon tarinoista intouduin, että kärtin Väi-

nöä opettamaan minulle bysanttilaisten ja sverkerin suvun puheenpartta. Pitkin hampain Väinö aikaansa siihen tuhiasi mutta taipui pyyntööni, kun lupasin ahkeroida kartanon askareissa kaksin verroin kovemmin. Sommittelin myös sankarilaulun jos toisenkin Väinön iloksi, ukko kun tahtoi takoa tarinansa ihmisten muistiin. Mitä en Väinöstä tiennyt, sen keksin päästäni. Samahan se minulle, kun sain sen, mitä halusinkin.

Vaan vaikea oli iloita kaikesta nyt, kun suolainen vesi kasteli nuttuni, purje paukkui ja Egil Vasenkätinen karjui parta täristen miehilleen ohjeita. Varmaankin olisi minut paiskannut meren syliin uhriksi jumalille, jos ei olisi tiennyt minua Ahdin pojaksi.

Siinä tuhdon alla kuolemaa odottaessa elämäni kulki kuvina mieleni poikki. Paljoa ei siinä ollut muistamista. Emoni Mielikki oli minut maailmaan saattanut, kun Ahti oli ollut edellisellä idänretkellä. Olin kasvanut miten kuten kartanolla, kuunnellut ukkini Eetvartin tarinoita enemmän kuin kantanut vettä kaivolta tai lehmänmullikoita paimentanut.

Tietysti imin korvat höröllä tarinoita suuresta Väinöstä, kuningas Tenhon veljestä, joka osasi parantaa kaikki vaivat ja laulaa vaikka karhun uneen. Pelottavalta kuulosti korvissani naavaparta ukko, joka saattoi manata mitä tahansa henkiä maan povesta Ukko ylijumalan nimeen. Yksi kuningas Tenhon pojista oli Seppo, joka osasi takoa hengen vaikka kylmään rautaan. Eipä paljoa vähempää puhuttu Ahti Saarelai-

sesta, suuresta soturista, jonka miekkaan oli moni kaatunut. Naiset hänestä puhuivat paljonkin, ja emoni intti minun olevan hänen poikansa. Niinpä innostuin pajuvitsalla läpsimään voikukkia pihatien pientareelta mutta usein iskin kipeästi vain omaan sääreeni.

Enkä nyt meren raivotessa kyllä kaivannut mitään niin hartaasti kuin lämmintä ojanpenkkaa, jonka heinikkoon saatoin mennä piiloon, kun kylän pojat ajoivat minua takaa keppeineen. Mukava oli ollut miettiä ja sepittää seikkailuja heinäsirkan siritäessä ja auringon paistaessa kirrkaalta taivaalta.

– Onko se vielä elossa?

Havahduin siihen, että joku potki minua kylkeen. Mahani tuntui asettuneen, vaikka vaahtopäät löivät vielä laidan yli. Ahti kumartui puoleeni ja katseli minua pää kallellaan.

– Vielä sinussa henki pihisee. En kai sinusta eroonkaan pääse, joten yritä vähän ryhdistäytyä. Keisarin mailla minut tunnetaan suurena soturina. Jos tuon sinne kaltaisesi piimäpojan, johan minulle nauraa toriakatkin.

– Nyt tuntuu jo paremmalta, kähisin.

Ahti ravisteli hiuksiani suurella kourallaan.

– Hyvä. Ja muista, ettet turhaan kutsu minua isäksesi. Väinö on isäsi, jos joku sitä utelee. Mokoman naavaparran pojaksi käyt hyvin, omituisia olette molemmat.

Nyökkäsin kuuliaisesti. Ahti nousi pystyyn ja kat-

seli kuohuvaa merta. Tuuli hajotti hänen punertavat hiuksensa ja vettä pärskähti vasten hänen kasvojaan. Hän hymyili ja nosti leukansa pystyyn.

– Pahinkin myrskyn möyrinä on parempi kuin katsella tuvan portailta heinän kasvua ja kuunnella lehmien mölinää. Monet kerrat sain turhaan lapsena odotella isää palaavaksi matkoiltaan. Mieluummin otan miekasta mahaani, kun odottelen orpona jotakin tapahtuvaksi.

Vaikka kaipausta kuristi mahaani, älysin olla väittämättä vastaan.

II

Joskus se vielä tuli uniini. Tai jos totuuden sanoja puhun, aika useinkin.

Olin poikasena odottanut Ahdin paluuta Miklagårdista kuin Ukko ylijumalan ilmestymistä. Välillä jo ajattelin, että kumpainenkin jäisi minulta näkemättä. Mutta emoni väitti, että kyllä minullakin isä oli, vaikka vuosien kuluessa epäilin sitä vahvasti. Kun sitten erään syyspäivän iltana korskea sotaorhi karautti veräjämme kumoon, olin haljeta uteliaisuudesta. Eetvartti kirosi tulijan harmaa parta tutisten, mutta ratsumies ei ukon pärinää kuunnellut.

Mies heilautti itsensä ratsailta niin että rengaspaita helisi. Miekkavyössä kiilteli kivet ja oriin selkään sidottu kilpi näytti saaneen kolhuja pahemman

kerran. Hevosen loimi oli kirjottu kauniisti ja suit-
sissa kimmelsi hopeahelat. Miehen punertava tukka
oli tomusta kankea ja parta harotti, mutta se ei näyt-
tänyt häntä haittaavan.

– Onko täällä kaunokainen kotosalla?

Mies ei edes vilkaissut minua vaan paineli viitta
liehuen tupaan. Ratsu pärisytteli vaahtoista tur-
paansa.

– Siinä oli isäsi, Väntti. Ahti Saarelainen, lieto
Lemminkäinen, riitapukari ja naisten naurattaja.
Korskea poika, ei sitä edes hiisi saa talttumaan,
mokomaa pirua, Eetvartti äyskäisi.

Olisin rynnännyt tupaan isäni perässä, mutta
ukko tarttui niskavilloihini.

– Annahan olla. Parempi on kontiokin omille
pennuilleen kuin Ahti. Varrotaan tässä. Kunhan on
emosi kanssa saanut sanan vaihtaa, tulee varmasti
sinuakin kiusaamaan.

Ja kyllä ukkini tiesi, mistä puhui. Tuvasta kuului
jonkin aikaa melkoinen mekkala ja jos en ihan vää-
rin kuullut, siellä kirottiin raskaasti ja jotakin pais-
kattiin tuvan lattialle. Kun Ahti pelmahti takaisin
pihalle, hymy oli hyytynyt hänen kasvoiltaan.

– Sinäkö olet Väntti? Tulehan, poika, mukaani.

Ahti tarttui olkapäähäni ja alkoi retuuttaa minua
perässään. Minä seurasin silmät suurina komeaa
sotaherraa enkä karkuun olisi päässytäkään. Pian
poikkesimme polulle, joka johti Kimrinsuolle. Olin
käynyt siellä äidin kanssa muuraimia poimimassa ja

tiesin, että suo alkoi Valkeajärven pohjoispäästä ja jatkui aina pikkuvartiovuorelle saakka. Se oli joskus ollut yksi Valkeajärven lahdista mutta rahkasammal oli hiljalleen neulonut sen pinnan umpeen. Sanottiin, että jättiläiset olivat juoneet lahden kuivaksi kostoksi siitä, että niiden piti väistyä korpiin ihmisten tieltä.

Kun ehdimme viimein Kimrinsuon laitaan, pohjannaula nousi taivaalle vartiovuoren takaa. Vastasiellä Ahti kumartui puoleeni ja avasi suunsa.

– Kymmenen vuotta olet saanut salassa kasvaa ja silti olet jäänyt vähälännäksi. Ei sinusta taida miestä tulla. Puhuvaksi äitisi sinut vannoi vaan kovinpa mykältä minusta vaikutat. Tarinoita kerrot muka niin hyvin, että piit pyyhkivät silmänurkiaan. Umpisuuhan sinä olet, liekö järkesi jäänyt yhtä lyhyeksi kuin vartesi?

– Ehtiihän tässä. Äiti aina sanoo, että jos olen isääni tullut, järki voi kasvaa kovinkin hitaasti.

Ahti ei ilahtunut sanoistani. Hän tarttui minua kauluksesta ja nosti minut ilmaan.

– Johan suusi aukesi. Pahat on ajat edessä, poikani poloinen. Miekalla miestä mitataan, ei sanalla. Jos nyt jättäisin sinut eloon, myöhemmin kiroaisit minua, kun en sinusta huolta pitänyt. Säälisiä ei seuraa muuta kuin surua ja murhetta. Parempi on mennä Tuonelaan kivutta ja vaivatta, eikös niin?

– Mistäs sen tietäisin? En ole käynyt Tuonelan majoilla, oletkos sinä? henkäisin hädissäni.

Ahti naurahti ja kiristi otettaan paidastani. Hän astui pitkospuille ja roikotti minua kuin koiranpentua.

– Paha olet suustasi. Jos sanoistasi saisi varteesi vaaksankin lisää, voisi sinusta tulla mittava mies. Mutta sääli on jättää miestä kitumaan. Sellaista vahinkoa en pojalleni taida tehdä. Parempi on sinun uinua suon sylissä. Siellä on sinuakin suuremmat soturit maailman rajoja vahtimassa.

Ahti seisautui suonsilmäkkeen viereen. Ilta pimeni nopeasti, musta vesi pulppusi itsekseen tähtien valjussa valossa. Nyt minua alkoi toden teolla pelottaa. Taisi silmäkulmastani karata jo muutama kyynelkin ja räkätippa nenästä.

– Mitä vaivaa minusta olisi? Syön vähemmän kuin västäräkki, puolet vähemmän kuin laihin koira.

– Syöt tai olet syömättä. Mitä sanoo matkamies, kun tulee tupaan? Siinä on Ahdinpoika, vähäläntä Väntti! Kun he nauravat sinulle, nauravat he samalla minulle. Mieluummin tunnen nuolen nahoissani kuin kuuntelen pilkkanaurua.

Paljaat jalkani koskettivat vettä, tunsin mustan muran varpaissani.

– Älä sotke minua suohon! Suolla on kylmät sormet! Kerron Tuonelassa, että lieto Lemminkäinen tappoi oman poikansa! kimitin.

– Olen sotkenut suohon sinua suurempiakin. Olen sotkenut isommat ja paremmat!

– Älä!

Ahti päästi paidastani irti. Suo kurnahti ja alkoi imeä minua kitaansa. Rahkainen vesi nousi nivusvöihin ennen kuin ehdin edes henkäistä.

– Onko Mielikki oikeasti äitisi?

– Mielikki on emoseni mutta kuka lie isoni? Kulkumiehiä oli kylä väärällään, kun idässä iloitsitte. Mutta ei niistä äitini huolinut, sanoi, että suurin sankari oli hänen miehensä.

Ahti naurahti ja puisteli päätään. Suo kurisi, kylmä vesi nousi kainaloihini.

– Miksi tosiaan olisi Mielikki mennyt muille? Ja onhan tukkasi punainen niin kuin on omanikin.

– Kyllä minä sinun lampaasi kaitsen, katselen karjasi perään ja taluttelen tammasi! Saappaasikin kiillotan, höpötin hädissäni.

Ahti katsoi, kuinka vesi nousi leuankärkeni tasalle, tavoitti suuni niin, että minun piti puristaa huuleni yhteen.

– Mitä minä orjalla? Yksi nostaa, toinen kantaa, kolmas korjaa pois. Sinusta ei ole muuta kuin haittaa, vähäläntä Väntti.

– Osaan kertoa tarinoita. Muistan kaikki seikkailut, joita minulle on kerrottu, henkäisin.

Sanani lennättivät mutaa Ahdin saappaille. Suuni vajosi pinnan alle, sieraimistani nousi kuplia. Sydämeni hakkasi villisti ja itku kuristi kurkkuani. Yritin haroa otetta pehmeästä rahkasta, turhaan.

– Olisiko Mielikki mennyt vieraaseen vuoteeseen? Ylpeä hän oli aina, niin kuin koko Kaskenpolt-

tajan suku. Ei, sitä hän ei olisi tehnyt. Mutta mitäpä minä Mielikistä! Minä en akkoja kumarra.

Sormeni kouristelivat. Maailma pimenei, silmiini meni karvasta mutavettä. Juuri kun olin heittävässä hyvästit elämälle, tunsin karheen käden tarttuvan haparoiviin sormiini. Suo maiskahteli ja pulputti. Yhtäkkiä makasin Ahdin jaloissa, pärskin ja syljin mutavettä pitkospuille.

– Terve tulemasta Saarelaisen kartanoon, Tapionpojan tupaan. Väntti Ahdinpoikana tulet taloon ja Väntti Ahdinpoikana ylität Tuonelan virran, kun se aika koittaa.

– Kiitos, laupias Lemminkäinen, huohotin ja syleilin isäni jalkoja.

Ahti taputti minua selkään ja auttoi minua yksimään suovettä kurkustani. Hän hymyili ja tällä kertaa hymy nousi silmiin asti.

– Kiitä sutjakoita sanojasi. Olihan minun nähtävä, tukkiiko edes suo suurta suutasi.

Olin tietysti kiitollinen, ettei elämäni päättynyt alkuunsa. Mutta yhä vain näen painajaista, että Ahti survoo minua suohon eikä nostakaan ylös. Eihän koskaan voi nukkuessaan varmasti tietää, onko omassa vuoteessaan vai vajoamassa mustan suon syvyyksiin.

JP Koskinen

Kalevanpoikien kronikka

◆ HISTORIALLINEN ROMAANI ◆

Entä jos Kalevala sijoittuisi 1100-luvulle?

Eletään syvintä 1100-lukua, ja Miklagård on maailman napa, tieteen, uskonnon ja kaupan keskus. Tuohon keisari Manuelin kultaiseen kaupunkiin suuntaa kaukaisesta pohjolasta värikäs nelikko.

Jokaisella heistä on Miklagårdissa oma tavoitteensa: lieto Lemminkäinen kaipaa keisarin sotajoukkoihin, tietäjä Väinö Kalevanpoika etsii Ristuksen pyhiä nauvoja saadakseen pojan jota kuolo ei nuorena korjaa ja takojamestari Seppo hautoo kosta vanhojen veritekojen tähden. Väntti päätyy ylitsekkoon Stauriakosin ja tämän ihastuttavan Irene-tytön pajaan oppimaan sotateknologian ihmeitä.

Tästä aukeaa tarinoiden ja tarujen verkosto, jota Väntti vanhoilla päivillään muistelee, tapahtunutta väritellen ja omiaan pannen. *Kalevanpoikien kronikka* on kalevalaista mytologiaa, historiaa ja seikkailua yhdistelevä romaani, joka maalaa tuoreen kuvan maamme ja maailmamme menneisyydestä. Se on tarunhohtoinen ja verihuruinen kirja, aivan uusi suunnanavaus yhtä lailla Koskiselta kuin suomalaiselta kirjallisuudelta.

Ulkoasu: Mika Wist

	
www.wsoy.fi	9 789510 428344
84.2	ISBN 978-951-0-42834-4